

КОЛЕГІАЛЬНИЙ ЧИ ОДНООСОБОВИЙ ПЕРЕГЛЯД СПРАВИ АПЕЛЯЦІЙНИМ СУДОМ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ?

Ханик-Посполітак Р.Ю.

*кандидат юридичних наук, доцент
завідувач кафедри приватного права*

Національного університету «Києво-Могилянська академія»

11 червня 2021 року № 231/2021 Указом Президента України була затверджена Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки (надалі Стратегія), у якій окреслені основні проблеми при здійсненні правосуддя та подальші напрями й заходи покращення правосуддя.¹ Зокрема, у Стратегії пропонується визначити у процесуальних кодексах категорії справ, які переглядатимуться апеляційними судами одноособово. На даний час, згідно процесуальних кодексів перегляд справ апеляційними судами у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві відбувається виключно у колегіальному складі суду (ч. 3 ст. 34 ЦПКУ², ч. 3 ст. 33 ГПКУ³, ч. 3 ст. 33 КАСУ⁴). Отож, доцільно з'ясувати чи варто запроваджувати таку можливість у процесуальних кодексах і цивільному процесі зокрема та по яких категоріях справ. Оскільки колегіальний розгляд справи, зокрема в апеляційній інстанції, є однією з гарантій повного, всебічного й об'єктивного розгляду справ.

Проблемі правового регулювання складу суду, принципу колегіальності та одноособовості при розгляді цивільних справ, питанню визначення оптимального складу суду з позицій його якісної та кількісної складової присвячені праці таких науковців, як Є. В. Васьковський, В. Д. Бринцев, І.О., Ізарова, Н. Р. Корнєва, С. Нечипорук, Р. Перро, І. А. Приходько, В. М. Савицький, В. Сердюк та ін. О. Боннера, М. Гурвіча, В. Комарова, М. Штефана та інші.

Якщо подивитися в історичній ретроспективі, починаючи з ЦПК УРСР 1963 р., то можна виявити певну тенденцію переходу від колегіального до одноособового порядку розгляду цивільних справ. Про це зазначає у своїй статті О.В. Колісник.⁵ Крім того він зазначає, що більшість науковців називають головною причиною віднесення переважної більшості категорій справ на розгляд одноособового судді дешевизну процесу та швидкості прийняття рішень.⁶ Однак зазначене автором стосується судів першої інстанції. При цьому він пропонує, щоб справи у суді навіть першої інстанції за загальним правилом розглядалися колегіальним складом суду.⁷

Щодо досвіду іноземних держав, то ситуацію у наших найближчих сусідів наступна. Процесуальним законодавством РФ допускається перегляд справ апеляційною інстанцією суддею одноособово. Перелік справ чітко визначений, так само й як пропонується у Стратегії. А саме справи щодо рішень мирових суддів, апеляційні скарги, які подані

¹ Офіційний сайт Офісу Президента URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137> (дата звернення 30.09.2021 р.)

² Цивільний процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 30.09.2021 р.)

³ Господарський процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення 30.09.2021 р.)

⁴ Кодекс адміністративного судочинства України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення 30.09.2021 р.)

⁵ Колісник О.В. Особливості складу суду при розгляді справ у порядку цивільного судочинства. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. – Випуск 13, 2007. - с. 163

⁶ Там же с. 165

⁷ Там же с. 168

прокурором, справи спрощеного провадження.¹ Хоча запровадження одноособового перегляду цивільних справ апеляційним судом не однозначно сприймалося науковцями².

Згідно ЦПК Республіки Білорусь, одноособовий перегляд цивільних справ апеляційним судом можливий по приватним скаргах та приватних протестах³.

Щодо західних сусідів, то цивільне процесуальне законодавство Республіки Польщі передбачає можливість одноособового перегляду цивільних справ апеляційним судом, зокрема справи про перегляд ухвал про відхилення позову у зв'язку з їх безпідставністю та справи спрощеного провадження⁴. Однак, така можливість також не однозначно сприймається польськими науковцями та практиками.⁵

Цивільний процесуальний кодекс Німеччини також закріплює можливість перегляду певних цивільних справ апеляційним судом одноособово. Зокрема, це можливо, коли оскаржуване рішення винесено суддею—одноосібно, справа не має особливих труднощів фактичного чи юридичного характеру, справа не має принципового значення.⁶

На нашу думку, в Україні можна закріпити положення в ЦПКУ щодо одноособового перегляду цивільних справ апеляційним судом. Це пришвидшить саму процедуру перегляду, а також сприятиме удешевленню процесу. Одноособово, на нашу думку, можна переглядати малозначні справи, справи окремого провадження, які розглядалися в суді першої інстанції одноособово, та окремі ухвали, на які можна подати апеляційну скаргу окремо від рішення суду (наприклад, про забезпечення позову, про забезпечення доказів, стягнення штрафу).

Отже, на прикладі держав-сусідів України можемо констатувати про наявність досвіду одноособового перегляду цивільних справ апеляційним судом. Цей досвід, на нашу думку, потребує більш детального вивчення й обговорення українськими науковцями та практиками.

В цілому не заперечуючи можливість одноособового перегляду цивільних справ апеляційним судом у чітко визначених випадках, важливо створити законодавчі умови при яких буде забезпечено дотримання справедливого розгляду та вирішення справи.

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ВИМОГА ДО ЧЛЕНІВ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ

Хотинська-Нор О.З.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри нотаріального, виконавчого процесу та
адвокатури, прокуратури, судустрою Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Із набранням чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя» (Закон №

¹ Гражданский процессуальный кодекс РФ (ст. 7) URL: <https://legalacts.ru/kodeks/GPK-RF/>

² Трофимова М.С. Единичная или коллегияльная апелляция: доводы «за» и «против». *Вестник Новгородского государственного университета*. - № 6, 2012.

³ Гражданский процессуальный кодекс Республики Беларусь (ст. 10) URL: <https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=hk9900238>

⁴ Kodeks postępowania cywilnego (artykuł 47, 397) URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU1964043029>

⁵ Jedno czy trzyosobowy - pytanie o składy w sądach cywilnych URL: <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/jakie-skklady-po-nowelizacji-procedury-cywilnej-sady-maja-problem,505322.html>

⁶ Zivilprozessordnung (§ 526) URL: (https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/_526.html)